

Nr 34

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen den 14 september 1944 (nr 705) om aktiebolag.

Genom en den 28 mars 1969 dagtecknad proposition, nr 84, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden och lagrådets protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

om ändring i lagen den 14 september 1944 (nr 705) om aktiebolag

Härigenom förordnas, att 79 § lagen den 14 september 1944 om aktiebolag¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

79 §.

Styrelseledamöterna och verkställande direktör skola vara myndiga och, där ej för särskilt fall Konungen eller myndighet Konungen förordnar annat tillåter, här i riket bosatta svenska medborgare. *Sådant tillstånd må beträffande styrelseledamöterna ej avse mer än en tredjedel av hela antalet.*

Styrelseledamöterna och verkställande direktör skola vara myndiga och, där ej för särskilt fall Konungen eller myndighet Konungen förordnar annat tillåter, här i riket bosatta svenska medborgare.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1969.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Enligt gällande bestämmelser i aktiebolagslagen skall styrelseledamot i aktiebolag vara svensk medborgare och bosatt i Sverige. Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t förordnar kan emellertid medge dispens från dessa krav, dock högst i fråga om en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter. I propositionen föreslås att denna begränsning av dispensmöjligheten slopas.

¹ Senaste lydelse av 79 § se 1955:384.

Departementschefen

Vid lagrådsremissen anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Kling*, följande.

I 79 § lagen den 14 september 1944 (nr 705) om aktiebolag föreskrivs att styrelseledamot och verkställande direktör i aktiebolag skall vara myndig och här i landet bosatt svensk medborgare. Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t förordnar kan emellertid medge dispens från kraven på svenskt medborgarskap och bosättning i Sverige. I fråga om styrelseledamöter får dock sådan dispens inte avse mer än en tredjedel av hela antalet. Bestämmelserna om styrelseledamot och verkställande direktör gäller enligt 80 § första stycket i tillämpliga delar även styrelsesuppleant och vice verkställande direktör.

Genom kungörelsen den 21 oktober 1955 (nr 575) om prövning av vissa ärenden rörande aktiebolag och ekonomiska föreningar har handläggningen och prövningen av frågor om tillstånd enligt bl. a. 79 § aktiebolagslagen delegerats till kommerskollegium.

Möjligheten att delegera beslutanderätten infördes genom en lagändring den 3 juni 1955 (nr 384). I övrigt har bestämmelserna i 79 § varit oförändrade sedan lagens tillkomst. Motsvarande regler fanns i den lagstiftning som tidigare gällde på området, nämligen 40 § andra stycket lagen den 28 juni 1895 (nr 65 s. 1) om aktiebolag och 57 § fjärde stycket lagen den 12 augusti 1910 (nr 88 s. 1) om aktiebolag.

Krav på bosättning i Sverige och svenskt medborgarskap uppställs även i andra bestämmelser i aktiebolagslagen. Dessa gäller stiftare (4 §), firmatecknare (88 §), revisor och revisorssuppleant (107 § 1 mom.), likvidator och likvidatorssuppleant (149 §) samt likvidationsrevisor och suppleant för sådan revisor (152 §). Dispens från kraven på medborgarskap och bosättning kan emellertid medges i alla dessa fall utom såvitt avser stiftare. Beträffande likvidator och likvidatorssuppleant gäller motsvarande begränsning av dispensmöjligheterna som för styrelseledamot.

Bestämmelser motsvarande de nu nämnda reglerna i aktiebolagslagen finns också i annan associationsrättslig lagstiftning. Sålunda gäller enligt lagen den 1 juni 1951 (nr 308) om ekonomiska föreningar, att styrelseledamot (22 §), styrelsesuppleant (23 §), firmatecknare (29 §), revisor (46 § 1 mom.), likvidator (76 §) och likvidationsrevisor (80 §) skall vara här i landet bosatta svenska medborgare, om inte Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t förordnar medger annat. Någon begränsning av dispensens omfattning i fråga om styrelseledamöterna föreskrivs inte. Beträffande banker gäller i regel att uppdrag av nämnda slag bara får innehas av här bosatta svenska medborgare och att dispensmöjlighet saknas. I fråga om försäkringsbolag gäller föreskrifter av motsvarande innehåll som i aktiebolagslagen.

Under senare år har i olika sammanhang framhållits önskvärdheten av ett närmare samarbete inom näringslivet mellan de olika nordiska länderna. Denna fråga har fått särskild aktualitet genom det arbete som pågår med att undersöka möjligheterna till en utvidgning av det nordiska ekonomiska samarbetet. Nordiska ämbetsmannakommittén har i sin preliminära rapport (NU 1969:1 s. 63) pekat på behovet av samordning bl. a. i fråga om de bolagsrättsliga reglerna.

En långt gående form av samarbete på näringslivets område är sammanslagningar av företag i skilda nordiska länder till gemensamma bolag eller bildande av bolag med uppgift att driva rörelse i flera sådana länder. Genom åtgärder av detta slag kan man skapa handlingskraftiga och på en större marknad konkurrensdugliga enheter. Ofta torde en förutsättning för bolagsbildning över gränserna vara att inte någon viss nationell grupp får ett bestämmande inflytande i bolagets styrelse. De regler som f. n. gäller enligt den svenska aktiebolagslagen och som har motsvarigheter i andra nordiska länders lagar gör det emellertid svårt att tillgodose detta önskemål. Enligt 79 § aktiebolagslagen skall nämligen som jag nyss nämnde styrelseledamöterna i ett svenskt aktiebolag vara svenska medborgare och bosatta här i landet, och dispens från dessa regler får inte medges i fråga om mer än en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter. Av nyss nämnda skäl framstår ett slopande av denna begränsning i fråga om dispensmöjligheterna som önskvärt. Någon motsvarande begränsning gäller som nämnts inte enligt lagen om ekonomiska föreningar.

Aktiebolagslagstiftningen är f. n. föremål för översyn i nordiskt samarbete. Arbetet syftar till att få fram i allt väsentligt enhetliga aktiebolagslagar i de olika nordiska länderna. Lagstiftning på grundval av utredningsarbetet torde inte kunna genomföras förrän om ytterligare ett par år. De nordiska utredningarna har emellertid under sitt arbete nått enighet om att en betydande liberalisering bör genomföras i fråga om kraven på styrelseledamots medborgarskap och bosättning i bolagets hemland. En lagändring av den innebörd jag nyss antydde skulle därför vara väl förenlig med de ståndpunkter man har kommit fram till vid det pågående nordiska utredningsarbetet.

Under hänvisning till det anförda förordar jag att det nu införs generell möjlighet att medge dispens från kravet att styrelseledamot i aktiebolag skall vara svensk medborgare och bosatt i Sverige. Begränsningen till en tredjedel av styrelsens ledamöter bör alltså slopas. Ändringen bör träda i kraft den 1 juli 1969. Anledning att nu göra motsvarande ändring i bestämmelserna om likvidator och likvidatorssuppleant eller att ändra reglerna i lagen om försäkringsrörelse föreligger inte.

Den föreslagna möjligheten att ge dispens i fråga om större andel av antalet styrelseledamöter än en tredjedel bör användas bara när det av speciella skäl kan anses lämpligt. Med hänsyn härtill synes det åtminstone i

ett inledningsskede böra ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om dispens i sådana fall. Detta förutsätter att den förut nämnda kungörelsen om prövning av vissa ärenden rörande aktiebolag och ekonomiska föreningar ändras. Denna fråga torde få anmälas senare av chefen för handelsdepartementet, med vilken jag har samrått härom.

Lagrådet

Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran.

Utskottet

I förevarande proposition framläggs förslag om en ändring av de i 79 § aktiebolagslagen uppställda villkoren för behörighet att vara styrelseledamot eller verkställande direktör i aktiebolag. Enligt lagrummet skall styrelseledamoten och verkställande direktör vara myndig och här i landet bosatt svensk medborgare. Kungl. Maj:t eller den myndighet som Kungl. Maj:t förordnar — f. n. kommerskollegium — kan emellertid medge dispens från kraven på svenskt medborgarskap och bosättning i Sverige. I fråga om styrelseledamöter får dock sådan dispens inte avse mer än en tredjedel av hela antalet. Propositionens förslag innebär att denna begränsning av dispensmöjligheten slopas.

Lagändringen motiveras av departementschefen med önskvärdheten att underlätta samarbetet inom näringslivet mellan de nordiska länderna och möjliggöra bildandet av bolag på nordisk basis med större konkurrenskraft på en internationell marknad. Bolagsbildningar över gränserna torde enligt departementschefen ofta förutsätta att någon viss nationell grupp inte får ett bestämmande inflytande i bolagets styrelse. En uppdelning av inflytandet, t. ex. genom en lika fördelning av antalet styrelseledamöter på de olika länderna, omöjliggörs emellertid av de nuvarande bestämmelserna.

Mot denna bakgrund har utskottet ingen erinran mot att aktiebolagslagens regler ändras på det sätt som föreslagits i propositionen. Utformningen av lagtexten öppnar emellertid formellt möjligheter för ett obegränsat inflytande i svenska aktiebolag även för medborgare i länder utanför Norden. En sådan utveckling kan givetvis vara av värde för de europeiska ekonomiska integrationssträvandena och den internationella ekonomiska utvecklingen i övrigt men kan också komma i konflikt med centrala svenska samhällspolitiska mål. Med hänsyn härtill vill utskottet understryka departementschefens uttalande att den föreslagna möjligheten att ge dispens endast bör användas när det av speciella skäl kan anses lämpligt. Den vidgade dispensmöjligheten synes i avvaktan på en ny, enhetlig nordisk aktiebolagslagstiftning böra förbehållas Kungl. Maj:t.

Under hänvisning till det anförda får utskottet hemställa,
att riksdagen bifaller förevarande proposition, nr 84.
Stockholm den 13 maj 1969

På första lagutskottets vägnar:

ERIK SVEDBERG

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Erik Svedberg (s), Hjorth (s), Schött (m), fru Lindström (s), fru Lilly Ohlsson (s), herrar Ernulf (fp) och Ferdinand Nilsson (cp);

från a n d r a kammaren: fru Löfqvist (s), fröken Bergegren (s)*, herrar Martinsson (s)*, Dockered (cp), Hansson i Piteå (s), fru Anér (fp), herr Fridolfsson i Stockholm (m) och fru Jonäng (cp).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.